

Toplumsal Yeniden Üretim ve Ataerkil Tahakküm

Büşra Yentürk

Düşünmenin Cesareti,
Eylemin Onuru: Hannah
Arendt'in Düşünce Evreninde
İktidar, Şiddet ve Kamusal
Alan

Semiha Alankuş

Doğru Kullanıldığında Hakikat,
Yanlış Kullanıldığında Şiddet
Üreten Mecra!

Fenna Joken

Proleterler, Üretim ve
Ataerkillik:
Endüstriyalizmin
Görünmez Motoru
Olarak Kadın

Azize Aslan- Çeviri

Kadınlara Karşı Savaş. Abya
Yala'da Kadın Kırımı - Mária
Millán

Bahar Ewrîn

İran'da Tecavüz Kültürü ve
Kadın Bedeninin Kontrolü

İÇİNDEKİLER

- 1** **Düşünmenin Cesareti, Eylemin Onuru: Hannah Arendt'in Düşünce Evreninde İktidar, Şiddet ve Kamusal Alan**
Büşra Yentürk
- 7** **Doğru Kullanıldığında Hakikat Yanlış Kullanıldığında Şiddet Üreten Mecra!**
Semiha Alankuş
- 13** **Proleterler, Üretim ve Ataerkillik: Endüstriyalizmin Görünmez Motoru Olarak Kadın**
Fenna Joken
- 19** **Kadınlara Karşı Savaş: Abya Yala'da Kadın Kırımı**
Márgara Millán
- 23** **İran'da Tecavüz Kültürü ve Kadın Bedeninin Kontrolü**
Bahar Ewrîn

Düşünmenin Cesareti, Eylemin Onuru: Hannah Arendt'in Düşünce Evreninde İktidar, Şiddet ve Kamusal Alan

Büşra Yentürk-24 Mayıs 2026

“Otoritenin en büyük düşmanı ve onu zayıflatmanın en kesin yolu kahkahadır.”

— Hannah Arendt

Yirminci yüzyılın entelektüel coğrafyasında Hannah Arendt'in kapladığı yer hem genişliğiyle hem de derinliğiyle dikkat çeker. 1906'da Almanya'nın Linden şehrinde, seküler bir Yahudi ailenin tek çocuğu olarak dünyaya gözlerini açan Arendt, daha gençlik yıllarında felsefenin büyülü evrenine adım atmıştır. On sekiz yaşında Marburg Üniversitesi'nde Martin Heidegger'in ders kapısını çalan genç öğrenci, yalnızca bir felsefi gelenek değil, aynı zamanda tutkulu ve trajik bir aşkı da keşfetmiştir. Ne var ki bu aşk Heidegger'in gölgelenen siyasi tercihleriyle birlikte sona erecek, Arendt'in düşünsel yolculuğu ise başladığı yerden çok daha farklı sahillere taşınacaktır.

Yirmi iki yaşında doktora tezini yayımlayan Hannah Arendt, Yahudi olduğu gerekçesiyle Alman üniversitelerinin kapılarının yüzüne kapandığını görmüştür. Fransa'ya yerleşmiş, İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle toplama kamplarına düşmüş, oradan kaçarak Amerika Birleşik Devletleri'ne sığınmıştır. Bu biyografik çizgi, yalnızca kişisel bir savrulmanın hikayesi değildir; yüzyılın en büyük barbarlıklarını gövdesinde taşımış bir düşünürün, insanlık durumuna ilişkin en keskin soruları sormaya nasıl itildiğinin öyküsüdür.

Totalitarizmin Kökleri ve Kötülüğün Sıradanlaşması

Hannah Arendt'in 1951'de yayımladığı *Totalitarizmin Kaynakları*, yalnızca tarihsel bir çözümleme değil, aynı zamanda modernliğin ruhuna yönelik derin bir sorgulama niteliği taşır. Arendt'e göre totalitarizm, sınıfların ve ulus devletinin çöküşünün ardından yükselen kitle toplumunun acı bir ürünüdür. Bu rejimler, bireyi yalnızca bastırmaz, onu kendi özünden sökerek yalnızlığın ve anlamsızlığın uçurumuna iter.[1]

Totaliter rejimin en sinsi stratejisi, kötülüğü olağan kılmasıdır. Şiddete dair gözden kaçırılmaması gereken mühim bir nokta, onun muktedirler için ne denli vazgeçilmez bir araç olduğudur. Hannah Arendt, şiddeti bir amaca yönelik araçsal bir güç olarak tanımlar, fakat hemen ardından uyarır: şiddet, belirli bir eşikten sonra araçsal konumundan çıkarak amacın ta kendisine dönüşür ve şiddetle değişen bir dünya, ancak daha çok şiddetin hüküm sürdüğü bir dünya olabilir.

Kudüs'te Adolf Eichmann'ı dinleyen Arendt, bir canavar değil, verilen emirleri uygulayan, vicdani duygulardan yoksun ve özgür iradeden mahrum bir bürokrat görmüştür. Eichmann'ın mahkemedeki "İnsanlar öldü veya ölmedi, emirler vardı ve ben de emirleri uyguladım" şeklindeki savunması, Arendt'i "kötülüğün sıradanlığı" kavramına götüren belirleyici bir an olmuştur. O, kötülüğün köklerini canavarların ruhunda değil, düşünmekten yoksun bırakılmış sıradan insanların itaat refleksinde aramıştır.[2]

Bu noktada La Boétie'nin "gönüllü kulluk" kavramı Hannah Arendt'in çerçevesiyle örtüşür: milyonlarca insanın ölümünü yalnızca bir sadakat yeminiyle açıklamak, varoluşsal önem arz eden özgür iradenin yok oluşudur. Gönüllü kulluk, günü geldiğinde gönüllü cellatlığa dönüşür ve bu dönüşüm, kötülüğün sıradanlığının en korkunç tezahürlerinden biridir.[3]

Arendt'te İktidar ve Şiddet Dilemması

Hannah Arendt'in siyaset felsefesine en özgün katkılarından biri, iktidar ve şiddeti birbirinden kesin bir biçimde ayırmasıdır. Klasik siyaset teorisyenleri – Hobbes, Weber ve diğerleri – devleti meşru şiddet tekeli üzerinden tanımladılar. Bu bakış açısına göre elinde en büyük silahı bulunduran aynı zamanda en güçlü olandır. Güç ve şiddet, bu geleneğe birbirinin eş anlamlısı olarak kullanılır.[4]

Arendt ise bu geleneğe devrimci bir itirazda bulunur: iktidar, insanların bir araya gelerek ortak eylemde buldukları bir anda doğar; şiddet ise tam da iktidarın çözüldüğü, otorite boşluğunun belirlediği anlarda ortaya çıkar. Başka bir deyişle şiddet iktidarın güçlü olduğunun değil, zayıfladığının göstergesidir. Arendt'e göre iktidar kolektif eylemden

doğar; şiddet ise bu kolektivitenin çözüldüğü noktada devreye girer. İktidar, insanların bir meydanda durup konuşmasıdır, doğurgan ve yapıcı bir eylemdir. Şiddet ise yalnızca yok edicidir.[5]

Bu ayrımın felsefi derinliği Hnnah Arendt'in modern dünyayı okuma biçimini kökten belirler. Modern dünyadaki şiddetin nedeni canavarlar değil, "hiç kimsenin yönetimi" olan bürokrasidir. Bürokratik sistemlerde sorumluluk anonimleşir bu durum faili gizler, öfkeyi biriktirir ve birikmiş öfke en kolay biçimde şiddete dönüşür. İnsanlar kendilerini siyaseten ifade edemediklerinde – yani söz hakları ellerinden alındığında – şiddet, kaçınılmaz bir ikame aracı haline gelir.

Kamusal Alan: Sahne İnsana Aittir

Hannah Arendt'e göre modernizm, dünyanın büyüsunü bozmuştur. Nazizm bu büyüsu bozulmuş dünyanın uğraklarından yalnızca biridir. Bu yüzden asıl eleştiri, insanı atomize eden, doğaya ve ötekine yabancılaştıran modern dünya tasavvuruna yöneltilmelidir. İşte Arendt, insanı bu uçurumdan kurtaracak kavram olarak kamusal alana sarılır. Kamusal alan, onun düşünce sisteminde insani olanın yeniden inşa edileceği ve kötülüğün sıradan olmaktan çıkacağı yegâne alandır.[6]

Kamusal alan, Arendt'in düşüncesinde bir tiyatro sahnesidir. İnsan tüm farklılıkları ve aykırılıklarıyla eylediği ölçüde bu sahnede var olur ve görünür kılınır. Diyalog, söylem ve anlama gibi kavramlar kamusal alanın oluşturucu unsurlarıdır. Atomizasyondan kurtulan, uzlaşan ve genel bir görüş birliği sağlayan şey, insanın kendisidir. Büyüsü bozulmuş dünyayı yeniden büyüleyecek olan da insanın ta kendisidir.[7]

Burada kritik bir ayrımın altı çizilmelidir: Hnnah Arendt, gruplar ya da kimlikler üzerinden işleyen bir eylemden söz etmez. O'na göre eylem, insana has biricik bir ayrıcalıktır ve eylem ile toplumsallık arasında kadim bir ilişki vardır. Siyasal alan, uzlaşının, diyalogun ve eylemin alanıdır, şiddete bu alanda yer yoktur. Öte yandan şiddet, zorunlulukların alanı olan özel alanın içinde daima vardır ve var olmaya devam edecektir. Dolayısıyla kamusal alan, özgürlüğün özel alan ise zorunluluğun inşa edildiği mekandır.

Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Arendt'i Düşünmek

Hannah Arendt'in siyaset teorisi doğrudan toplumsal cinsiyet meselesini merkezine almamış olsa da, geliştirdiği kavramsal araçlar bu alan için son derece üretken bir yorum zemini sunar. Özellikle Şiddet Üzerine metninde ortaya koyduğu iktidar (power) ve şiddet

(violence) ayrımı, patriyarkal düzenin işleyişini analiz etmek açısından kritik bir teorik imkan sağlar. Arendt'e göre iktidar, insanların birlikte hareket etme kapasitesinden doğar; dolayısıyla çoğulluk, rıza ve kolektif eylem onun kurucu unsurlarıdır. Buna karşılık şiddet araçsaldır, dışsaldır ve her zaman iktidarın yerine geçen bir "ikame mekanizması" olarak işlev görür. Bu çerçevede şiddetin artışı iktidarın güçlenmesine değil tam aksine zayıflamasına işaret eder. Bu Arendtçi ayrım da toplumsal cinsiyet rejimlerini yeniden düşünmeyi mümkün kılar. Zira patriyarkal toplumlarda erkek egemenliği çoğu zaman "doğal" bir otorite olarak sunulsa bile bu düzenin sürekliliği büyük ölçüde şiddetin farklı biçimlerine dayanır: fiziksel şiddet, ekonomik bağımlılık, sembolik tahakküm ve normatif baskı. Bu noktada kadına yönelik şiddet yalnızca bireysel bir suç ya da sapma olarak değil, sistematik bir iktidar krizinin belirtisi olarak yorumlamak son derece mümkündür. Arendt'in aktardığı gibi şiddet, "her zaman araçtır" ve araçlara başvurmanın zorunlu hale gelmesi rızaya dayalı bir iktidarın çözüldüğünü gösterir. Dolayısıyla patriyarkal şiddet, güçlü bir düzenin varlığından ziyade meşruiyetini sürekli yeniden üretmek zorunda kalan kırılabilir bir yapının göstergesidir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yalnızca kültürel ya da ahlaki bir sorun olmaktan çıkararak doğrudan siyasal bir mesele haline getirir Hannah Arendt. Kadın bedenine yönelen şiddet bu anlamda yalnızca bireyi hedef almaz; aynı zamanda toplumsal bir mesaj üretir. Bu mesaj belirli davranış kalıplarını dayatmak, itaat üretmek ve norm dışı olanı cezalandırmak üzerine kurgulanmıştır. Böylece şiddet Arendt'in kavramsallaştırdığı biçimiyle, düzen kurucu bir araç haline gelir. Ancak tam da bu nedenle bu düzenin "iktidar" değil, "şiddet" üzerinden ayakta kaldığı söylenebilir.

Hannah Arendt'in iktidar-şiddet ayrımı, toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden okunduğunda verimli ve alışlagelmişin dışında sonuçlar doğurur. Patriyarkal toplumlarda iktidar, çoğunlukla erkeklik ile ilişkilendirilir ve bu ilişki şiddet üzerinden kurulur. Oysa Arendt'in yaklaşımı şiddetin gerçek iktidara değil, meşruiyet krizi yaşayan bir düzenin çözülüşüne işaret ettiğini gösterir. Bu bağlamda kadına yönelik şiddet güçlü bir iktidarın değil, zayıflayan bir otoritenin göstergesi olarak da yorumlanabilir. [8]

Tarih boyunca kadınların kamusal alandan dışlanması tam da bu "şiddet eşittir güç" denkleminin bir sonucudur. Kadınlar fiziksel şiddet araçlarına sahip olmadıkları ya da bu araçları kullanmaya teşvik edilmedikleri için güçsüz addedilmişlerdir. Arendt'in çerçevesiyle bakıldığında erkek egemen sistem gerçek anlamda meşru iktidar üretmek yerine şiddete başvurarak kendini sürdürür ve bu Arendt'in tanımı gereği iktidarın değil, iktidarın yokluğunun göstergesidir.[9]

Şiddetin araçsallığına yapılan vurgu feminist okuma için önemli bir kapı aralar. Kadın bedenine yönelik şiddet yalnızca bireysel bir saldırı olmanın ötesinde aynı zamanda toplumsal bir mesajdır. Denetim altında tutmak, itaat üretmek, belirli cinsiyet rollerini dayatmak. Şiddet bireysel sapkınlıklardan ziyade sistematik bir güç ilişkisi içinde anlam kazanır. Bu sebeple feminist hareketlerin kamusal alanda görünürlük talep etmesi – sokak eylemleri, bilinç yükseltme grupları, örgütlenme pratikleri – Arendtçi anlamda gerçek bir iktidar üretimi olarak okunabilir.[10]

Düşünmek, Eylemek, Var Olmak

Hannah Arendt bize siyaseti “kim kimi yönetiyor” sorusundan çıkarıp “nasıl bir arada hareket edebiliriz?” sorusuna odaklanmanın gereğini öğretir. Onun düşüncesinde şiddet dünyayı değiştirebilir, fakat onu asla meşrulaştıramaz ve kalıcı bir siyasal yapı kuramaz. Onun Şiddet Üzerine adlı kitabı da modern dünyanın teknikleşmiş savaşları ve bürokratik soğukluğu karşısında, insan eyleminin ve sözün kurucu gücünü savunan bir manifestodur.[11]

Soykırıma maruz kalmış bir topluluktan çıkıp olayları farklı bir pencereden değerlendirmek Arendt’in cesaretiydi. Eichmann üzerine kaleme aldığı makalenin ardından “aykırı kadın” profili çizildiğinde yakın çevresi onu dışladığında bile Arendt kendi doğrularından vazgeçmedi. “Anlamaya çalışmak ile affetmek aynı şey değildir” sözü, onun entelektüel ahlakının bir özetidir.[12]

Bugünü, geçmiş ve gelecek arasındaki fay hattı olarak tarif eden bu düşünür, kendisini felsefeci olarak tanımlamayı reddederek felsefe bireyin kendisine dair sorunlarıyla uğraşır, oysa Arendt insanların birlikte var oluşuyla ilgileniyordu. Onun mirası yıkıcı ve önemli olan şeyin düşünmeye karşı saldırının sıradanlaşması olduğunu hatırlatan bir uyandırma çağrısıdır. Kamusal alan insani olanın yeniden inşa edileceği ve kötülüğün sıradan olmaktan çıkacağı yegâne alandır. Sahne, her daim insana aittir, yeter ki insan düşünme cesaretini gösterebilir.[13]

Sözün özü toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi hukuki ya da kurumsal reformlarla sınırlı değildir. Aynı zamanda Arendt’in vurguladığı anlamda bir düşünme pratiğini yeniden tesis etmeyi gerektirir. Düşünmek, Arendtçi yaklaşımda yalnızca entelektüel bir faaliyet değil, etik bir zorunluluktur. Bu nedenle cinsiyet eşitliği mücadelesi, aynı zamanda sıradanlaşmış kötülüğe karşı bir uyanıklık halidir: sorgulayan, yargılayan ve itaat etmeyen bir özne olma cesaretinin en çıplak göstergesidir.

Kaynakça

- Arendt, Hannah, *İnsanlık Durumu*, çev. Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.
- Arendt, Hannah, *Kötülüğün Sıradanlığı: Eichmann Kudüs'te*, çev. Banu Tunçay, Metis Yayınları, İstanbul, 2009.
- Arendt, Hannah, *Şiddet Üzerine*, çev. Berna Yalçın, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.
- Arendt, Hannah, *Totalitarizmin Kaynakları*, çev. Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014.
- Benhabib, Seyla, *The Reluctant Modernism of Hannah Arendt*, Rowman & Littlefield, Lanham, 2003.
- Butler, Judith, *Notes Toward a Performative Theory of Assembly*, Harvard University Press, Cambridge, 2015.
- La Boétie, Étienne de, *Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi, Ankara, 2011.
- Weber, Max, *Ekonomi ve Toplum*, çev. Latif Boyacı, Yaradan Kitap, İstanbul, 2019.
- Yılmaz, Zeynep, *Hannah Arendt'te İktidar ve Şiddet İlişkisi*, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 2, 2015, s. 45-62.

[1] Hannah Arendt, *Totalitarizmin Kaynakları*, çev. Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014, s. 9-15.

[2] Hannah Arendt, *Kötülüğün Sıradanlığı: Eichmann Kudüs'te*, çev. Banu Tunçay, Metis Yayınları, İstanbul, 2009,

[3] Étienne de La Boétie, *Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi, Ankara, 2011,

[4] Max Weber, *Ekonomi ve Toplum*, çev. Latif Boyacı, Yaradan Kitap, İstanbul, 2019,

[5] Arendt, *Şiddet Üzerine*, a.g.e.,

[6] Hannah Arendt, *İnsanlık Durumu*, çev. Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012,

[7] Arendt, *İnsanlık Durumu*, a.g.e.,

[8] Zeynep Yılmaz, "Hannah Arendt'te İktidar ve Şiddet İlişkisi", *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 2, 2015

[9] Arendt, *İnsanlık Durumu*, a.g.e.

[10] Seyla Benhabib, *The Reluctant Modernism of Hannah Arendt*, Rowman & Littlefield, Lanham, 2003

[11] Arendt, *Şiddet Üzerine*, a.g.e.

[12]Arendt, *Kötülüğün Sıradanlığı*, a.g.e.,

[13]Judith Butler, *Notes Toward a Performative Theory of Assembly*, Harvard University Press, Cambridge, 2015

Doğru Kullanıldığında Hakikat Yanlış Kullanıldığında Şiddet Üreten Mecra!

Semiha Alankuş-24 Mayıs 2026

Teknolojik gelişmeler g¼n¼m¼zde birçok yeniliği ve kolaylığı insan yaşamı için sunuyor. Bunun yanında teknolojik gelişmelerin, imkanların doğru kullanılmaması durumunda da tersine d¼n¼řen bir duruma yol açıyor. Bu anlamıyla dijital medya, bir yandan kadınların sesini duyurabildiği alternatif alanlar yaratırken, diğer yandan Şiddetin yeni biçimlerine zemin hazırlar

G¼n¼m¼zde en çok tartışılan konulardan biri kadına y¼nelik Şiddete basın-medyanın nasıl bir rol oynadığı, nasıl bir etkisi olduğu. Basın kadına y¼nelik Şiddeti tetikleyen mi, yeni bir Şiddet t¼r¼ ile karşı karşıya bırakan mı yoksa engelleyen bir pozisyonda mı? Ya da nasıl bir basın yayın ihtiyacı var, dili, perspektifi nasıl olmalı, kimden yana tutum almalı, kimin yanında olmalı?

¼ncelikle kısa bir basın tanımı vurgusu, hatırlatması yapmakta fayda var. Basın, toplumu ilgilendiren olay ve bilgileri toplayan, doğrulayan ve paylaşan, bunu yaparken toplum yararını g¼zeten bir çalışma alanı, bir faaliyet değerlendirilir. Bu erevesi ile basın g¼n¼m¼zde etkisi bağlamında topluma n¼fuzu bağlamında birinci bir g¼, algıyı oluşturan, zihniyeti etkileyen y¼n¼ ile belirleyici bir g¼. Bu g¼c¼n çeperi g¼n¼m¼zde o kadar genişledi ki artık yalnızca bir haber, bir bilgi değil yayınlanan diziler, filmler, sanal-dijital medya gibi mecralarla toplumsal algı tamamen kontrol altına alınmak istenir.

Bu kadar yaygınlaşan mecra doğru kullanıldığında bir hakikat, toplumsal hafıza, sustuğunda-susturulduğunda ise yalan ve çarpıtma devreye girer. Yalan ve çarpıtma,

hakikati tersyüz etme şiddet üreten bir alana, mecraya dönüşür. Özellikle de kadınlar açısından. Medya kadına yönelik her türlü şiddetin üretildiği bir alana dönüşür.

Şiddetin İdeolojik Üretim Alanı

Bu şiddetin nasıl üretildiğini, medyanın nasıl bir rol oynadığını ele alırken kadına yönelik şiddet ile ifadelendirilenin ne olduğuna da bakmakta fayda var. Günümüzde şu durum artık bir netliğe kavuşmuş durumda. Kadına yönelik şiddet, yalnızca bireysel faillerin “sapma” olarak kodlanan eylemlerinden ibaret değildir. Aksine bu şiddet, tarihsel, kültürel ve ideolojik olarak inşa edilmiş bir iktidar ilişkileri ağının ürünüdür. Bu ağın en güçlü düğüm noktalarından biri ise medyadır. Medya-basın, yalnızca şiddeti “yansıtan” bir araç değil; şiddeti üreten, yeniden dolaşıma sokan, meşrulaştıran ve çoğu zaman sıradanlaştıran bir ideolojik aygıt olarak işlev görür. Haber metinleri, diziler, filmler, gündüz kuşağı programları ve dijital platformlar, eril dille, erkek egemen sistemin diliyle konuşur. Kadına yönelik şiddeti kimi zaman dramatize eder, kimi zaman magazinleştirir, kimi zaman da görünmez kılar ve bu şekilde yeniden kurar.

Toplumun Aynası mı?

Ana akım medya çoğu zaman kendisini “toplumun aynası” olarak sunar. Oysa medya, yansıtan değil; seçen, eleyen, vurgulayan ve anlamlandıran bir aygıttır. Bu seçme ve anlamlandırma süreçleri, egemen ideolojinin sınırları içinde gerçekleşir. Erkek egemen kapitalist sistemde bu ideoloji, erkekliği norm, kadınlığı ise denetlenmesi gereken bir alan olarak kurar.

Kadına yönelik şiddet haberleri bu bağlamda çoğu zaman şu kalıplar üzerinden verilir:

*Kıskançlık krizi

*Aşk cinayeti

*Namus meselesi

*Tartışma sonucu

*Boşanmak istediği için

Bu dil oldukça sakınca ve tehlikelidir. Neden? Çünkü bu dil, şiddeti failin bilinçli ve politik bir eylemi olmaktan çıkarır, duygusal patlamalara, bireysel psikolojiye ya da “ilişki

sorunlarına” indirger. Böylece erkek şiddeti, sistematik bir tahakküm biçimi olarak değil, “kontrolden çıkan bir an” olarak sunulur., muğlaklaştırılır, esas zihniyet görünmez kılınır.

Kadına yönelik şiddet haberlerinde en sık karşılaşılan ideolojik sorunlardan biri, failin görünmez kılınması, buna karşılık kadının sürekli teşhir edilmesidir. Haber başlıklarında çoğu zaman özne yoktur. Örneklendirecek olursak;

*Bir kadın daha yaşamını yitirdi

*Genç kadın evinde ölü bulundu

*Kadın cinayeti

Bu başlıklarda “kim öldürdü?” sorusu geri plana itilir. Özne yok olur. Fail, pasif dilin arkasına saklanır. Buna karşılık kadının yaşamı, ilişkileri, kıyafeti, sanal-dijital medya paylaşımları, özel hayatı didik didik edilir. Medya, adeta kadını ikinci kez yargılar. Bu teşhir edici yaklaşım, yalnızca etik bir sorun değil; ideolojik bir tercihtir aynı zamanda. Çünkü bu tercihle birlikte şiddetin yapısal nedenleri tartışma dışı bırakılır, sorumluluk bireysel ve ahlaki bir alana hapsedilir. Yine haberlerin veriliş biçimleri de oldukça dikkat çekicidir. Kadına yönelik şiddet, ya da katliamlar detaylı bir şekilde verilir. Tüm ayrıntılar ortaya konur. Bu ayrıntılandırma biçimi şiddeti önlemek bir yana faillere yöntem gösterir.

Şiddetin Romantize Edilmiş Hali: Diziler

Günümüzde televizyon dizileri ve sinema filmleri, kadına yönelik şiddetin en yoğun normalleştirildiği alanlardan biridir. Erkek karakterlerin öfke patlamaları, kıskançlıkları, denetleyici davranışları çoğu zaman “tutku”, “aşk” ya da “koruma içgüdü” olarak sunulur. Bağırın, takip eden, kıskanan erkek karakterler, “sevdiği için yapan” figürler haline getirilir. Bu anlatılar, özellikle genç kadınlar açısından son derece tehlikelidir. Çünkü şiddet ile sevgi arasındaki sınırlar bulanıklaştırılır. Şiddet, ilişkinin olağan bir parçası gibi kodlanır. Ancak bu fark edilmez bile. Silahların patladığı, mafya elemanlarının esas “iyi” karakterler halinde bulunduğu dizi ve filmlerde kadınlar onların gölgesinde korunması gereken, “sevgililer, eşler” olarak sunulur. Bunun dışında olan kadınlar ise, diğer kadınları çekemeyen kıskanan, entrikalar çeviren, didişen, planlar yapan kadınlar olarak sunulur. Burada şiddetin bir başka boyutu da ortaya çıkar. Biçilen roller, belirlenen karakterlerle kadının kadına yönelik şiddeti meşrulaştırılır. İyi kadın, kötü kadın karakterleri ile kadınlar karşı karşıya getirilir. Şiddetin birçok boyutu bu şekilde meşrulaştırılır, topluma sunulur.

Sorun Çözen Değil Teşhir Eden Programlar!

Medyanın kadına yönelik şiddeti yaydığı, meşrulaştırdığı alanların biri de gündüz kuşağı programları oluyor. Özellikle son yıllarda yaygınlaşan gündüz kuşağı programları, kadına yönelik şiddetin hem görünür kılındığı hem de en ağır biçimde istismar edildiği mecralardan biridir. Bu programlarda kadınların maruz kaldığı şiddet, çoğu zaman reyting uğruna bir hikayeye dönüştürülür. Kadınlar stüdyoya çağrılır, yaşadıkları travmalar tekrar tekrar anlatılır, ağlamaları yakın plan çekimlerle servis edilir. Faille yüzleştirme adı altında, kadının güvenliği hiçe sayılır. Şiddet, kamusal bir tartışma konusundan çıkar, duygusal bir şova dönüşür. Bu formatlar, izleyicide gerçek bir farkındalık yaratmaktan çok, seyirlik bir “acı kültürü” üretir. Kadınların yaşadığı şiddet, toplumsal bir sorun olarak değil, bireysel dramlar dizisi olarak algılanır. Amaç kadına yönelik şiddeti teşhir etmenin, çözmenin, bilinç uyandırmanın dışında olunca bu mecra da şiddeti yeniden yeniden üreten bir alana dönüşür.

Şiddetin Yeni Alanı

Teknolojik gelişmeler günümüzde birçok yeniliği ve kolaylığı insan yaşamı için sunuyor. Bunun yanında teknolojik gelişmelerin, imkanların doğru kullanılmaması durumunda da tersine dönen bir duruma yol açıyor. Bu anlamıyla dijital medya, bir yandan kadınların sesini duyurabildiği alternatif alanlar yaratırken, diğer yandan şiddetin yeni biçimlerine zemin hazırlar. Dijital medyada kadına yönelik şiddet haberlerinin altına yapılan yorumlar, erkek şiddetinin en çıplak halini gözler önüne serer. “Kesin bir şey yapmıştır”, “gece o saatte orada ne işi varmış?”, “erkek de tahrik edilmiştir” gibi yorumlar medyada kurulan dilin toplumda nasıl karşılık bulduğunu gösterir. Algoritmalar ise çoğu zaman sansasyonel, şiddet içeren ve cinsiyetçi içerikleri daha görünür kılar. Böylece dijital alan, erkek şiddetinin yeni dolaşım sahasına dönüşür.

Medya-Devlet-Cezasızlık Üçlüsü

Kadına yönelik şiddetin medyada ele alınış biçimi, devlet politikalarından bağımsız değildir. Cezasızlık politikalarının hâkim olduğu bir ortamda medya da çoğu zaman bu cezasızlığı yeniden üretir. Failin “iyi hal”, “tahrik” gibi gerekçelerle aklanması, haber metinlerine sorgulanmadan taşınır. Medya, hukuki süreçleri eleştirmek yerine, çoğu zaman resmi açıklamaların taşıyıcısı olur. Bu durum, şiddetin politik boyutunun üzerini örter.

Ne Yapmalı?

Kadına yönelik şiddetin yaygınlaşmasında kullanılan dil, verme şekli, kullanılan görseller medyanın şiddeti yaygınlaştırmasında olumsuz rol oynamasına neden olurken bunun tersi de mümkün. Yani medya doğru bir yaklaşımla şiddetin önlenmesinde birincil derecede rol da oynayabilecek bir alandır. Yani kadına yönelik şiddetle mücadelede medyanın rolü tali değil, kurucudur. Bu nedenle çözüm de yalnızca “daha dikkatli haber yapmak” söylemleri ile sınırlı değildir. İhtiyaç duyulan şey, ideolojik bir kopuştur. Fail odaklı, erkek egemen zihniyeti teşhir eden, kadını nesneleştirmeyen, şiddeti dramatize etmeyen, meşrulaştırmayan, failere yöntem göstermeyen bir medya dili mümkündür. Ancak bu dil, mevcut iktidar ilişkileriyle çatışmayı göze alan bir kadın odaklı-özgürlükçü medya perspektifiyle kurulabilir. Dolayısı ile medya ya şiddetin ortağıdır ya da mücadelenin parçası. Arada bir yerde durma ihtimali yoktur.

Bunun için özgür basın geleneği içinde yer alan ve kadın odaklı haberciliği esas alan mecralar, kadına yönelik şiddetin medyada ele alınışına dair önemli bir karşı-hat sunmaktadır. Özgür basın şiddeti “olay” ya da “adli vaka” olarak değil, erkek egemen sistemin sürekliliği içinde ele alır. Haber dilinde failin açık biçimde tanımlanması, devletin sorumluluğunun görünür kılınması ve kadının yaşamının teşhir edilmemesi temel ilkelerdendir. Özgür basında kadına yönelik şiddet haberleri, sansasyonel başlıklardan ve dramatik anlatılardan arındırılır; kadının maruz kaldığı şiddet bir merak nesnesi haline getirilmez. Bunun yerine şiddetin politik, toplumsal ve tarihsel bağlamı açığa çıkarılır. Özgür basın bu yönüyle yalnızca etik bir habercilik yapmaz, aynı zamanda ideolojik bir pozisyon alarak eril zihniyetli medyanın kurduğu dili bozar. Kadına yönelik şiddeti normalleştiren, romantize eden ve bireyselleştiren ana akım anlatılara karşı, şiddeti sistematik bir tahakküm biçimi olarak teşhir eden bu yaklaşım, medyanın mücadele alanı olabileceğini de somut biçimde ortaya koyar.

Proleterler, Üretim ve Ataerkillik: Endüstriyalizmin Görünmez Motoru Olarak Kadın

Fenna Joken-24 Mayıs 2026

Fabrikalarda çocuk işçiliği de yaygın hale geldi. Makineler çocukların boyuna göre ayarlandı. Çocuklar 5 yaşından itibaren fabrikalarda çalışmaya başlıyor ve orada acımasız şiddete maruz kalıyordu: Fiziksel cezalandırma (kemerle dövme), özellikle çocuk işçileri 14 saatlik vardiyalarda uyanık tutmak için sıradan bir uygulamaydı

18. yüzyılın başlarında başlayan sanayileşme, Avrupa'daki kadınların yaşamında köklü bir dönüşümün habercisiydi. Kadınların kendi evlerinin dışında çalışmaya erişiminin kalmadığı bir ev hanımlığı döneminin ardından, sanayileşme onları şehirlerde yeni kurulan fabrikalara fırlattı. Ancak, geç Orta Çağ'da kadınlar hala tanınmış zanaat ustaları olarak çalışırken, fabrikalara haklarından mahrum bırakılmış ucuz işgücü olarak geri döndüler. Ne olmuştu?

Sanayileşmenin koşullarını anlamak için, daha sonra proletaryayı oluşturan bu vasıfsız işçi ve topraksız kitlenin nasıl ortaya çıktığına ve bunun oluşumu için hangi şiddet biçimlerinin "gerekli" olduğuna bakmamız gerekir. Çünkü: Bu dönemde şiddet, sadece açık bir vahşet olarak değil, kadını fiziksel, hukuki ve psikolojik olarak yeni ekonomik düzene sıkıştıran bir sistem olarak da kendini gösterir.

Kadınlara ve Ortak Mülkiyete Yönelik Saldırı

Sanayileşmeden önce, toprağın büyük ölçüde çitlerle çevrilmesi ve köylerin ortak mülkiyetine yönelik saldırılar yaşandı. Ortak araziler, köy-tarım toplumu için temel öneme sahipti; zira bu araziler toprağa, suya ve ormanlara, dolayısıyla da işe, gıdaya ve topluluk mekanlarına erişim anlamına geliyordu. Bu mekanlar ve geçim kaynakları, özellikle kadınlar için büyük önem taşıyordu; zira kadınların toplumsal konumu, ataerkil kurallar nedeniyle zaten zayıflamıştı.

Arazilerin ve ortak arazilerin özelleştirilmesi, Avrupa’da muazzam bir toplumsal değişimi tetikledi. Birçok çiftçi borçlandı, bunun sonucunda topraklarını kaybetti ya da zorla sürüldü ve iş aramak için şehirlere göç etti. Bu hareket, Avrupa’nın birçok yerinde kadınlar tarafından öncülük edildi, çünkü bu gelişmeden daha fazla etkilenenler onlardı. Bu, kadın emeğinin Altın Çağ’ının başlangıcıdır: Kadınlar, tekstil üretiminden demircilik veya eczacılık gibi “erkek” alanlarına kadar 100’den fazla farklı zanaatta çalışıyordu. Köln, Paris veya Londra gibi şehirlerde, kadınların bağımsız olarak usta olarak çalıştığı, sadece kadınlardan oluşan loncalar (örneğin ipek eğiriciler) vardı.

16. yüzyılın sonlarına doğru sömürgecilikle birlikte gelişen dünya ticareti, ekonominin kapitalizasyonunu hızla ilerletiyor: Feodal beyler için yapılan ödemeler artık nakit olarak yapılıyor. Yeni üretim teknikleri gelişiyor, yayıncılık ortaya çıkıyor. Bu, zanaat ve zanaatkarlar birliğine ucuz bir rekabet oluşturuyor ve hızla yayılıyor. Lonca birlikleri, daha düşük ücretli kadınları meslekten uzaklaştırmaya çalışarak buna karşı koydu. Sonuç: Lonca birlikleri ve belediye meclisleri tarafından neredeyse tüm alanlarda kadınlara çalışma yasağı getirildi ve cinsiyetçilik kurumsallaştı. Orta Çağ’dan Erken Yeni Çağ’a geçiş dönemini oluşturan bu dönem, kadın cinayetlerinin sistematik hale gelmesiyle doruğa ulaştı: cadı avı.

Bu dönemde kadının hukuki konumu büyük ölçüde kötüleşti; kadın giderek babasının veya kocasının mülkü olarak görülmeye başlandı. Reformasyon, kadının değersizleştirilmesini daha da körükledi.

Sanayileşmiş Şehirlerdeki Kadınlar

18. yüzyılda sanayileşmenin başlaması ve toplumun büyük bir kısmının proleterleşmesiyle, kadınlara ilk kez ev dışında çalışma imkanı tanındı. Bunun nedenleri ise ekonomik nitelikteydi: Şehirdeki bir işçinin maaşı, nadiren bütün bir aileyi geçindirmek için yeterli oluyordu.

Kırsal kesimde uzun süre “üretim ailesi” (çiftlikte birlikte yaşayan ve çalışan herkes aileye dahildir) devam ederken, şehirlerde çekirdek aile yerleşti. Çekirdek ailede erkek ortalama olarak gelirin ¾’ünü, kadın ise aynı çalışma süresinde yaklaşık ¼’ünü kazanıyordu.

Vasıfsız proletarya olarak kadınlar bu süreçte özellikle ağır bir şekilde sömürüldü. Günde 16 saatlik aşırı çalışma koşulları ve düşük ücretler normaldir. Buna ek olarak, ücretsiz ev işleri de vardı. Çocuk bakımı olmadığı için, bebekler genellikle **afyon türevleri** ile sakinleştirilirdi. Kadınlar, vasıfsız işçi sınıfı olarak bu süreçte özellikle ağır bir şekilde sömürüldü. Günde 16 saatlik aşırı çalışma koşulları ve düşük ücretler normdu. Buna ek olarak, ücretsiz ev işleri de vardı. Çocuk bakımı olmadığı için, bebekler genellikle opiatlarla sakinleştirilirdi. “Proletarya” kelimesi, Latince “**proles**” kelimesinden türemiştir ve ‘**nesil**’ veya “**çocuklar**” anlamına gelir. Antik Roma’da *proletarii*, özgür vatandaşların en alt sınıfını oluşturuyordu. Önemli bir mülkiyetleri yoktu (toprak, hayvan, zanaat) ve bu nedenle devlete vergi ödeyemiyorlardı. Devlete yaptıkları tek katkı, daha sonra devlete **asker** olarak hizmet edecek **çocuklar** (*proles*) üretmekti.

Bu durum kaçınılmaz olarak yüksek çocuk ölüm oranlarına yol açtı: Ortalama olarak doğan 6–10 çocuktan sadece yaklaşık ikisi hayatta kalıyordu. Anneler uzun çalışma saatleri nedeniyle emziremedikleri için çocukları kalitesiz ikame gıdalarla beslemek zorunda kalıyorlardı ve bu da sıklıkla ölümcül hastalıklara yol açıyordu.

Fabrikalarda çocuk işçiliği de yaygın hale geldi. Makineler çocukların boyuna göre ayarlandı. Çocuklar 5 yaşından itibaren fabrikalarda çalışmaya başlıyor ve orada acımasız şiddete maruz kalıyordu: Fiziksel cezalandırma (kemerle dövme), özellikle **çocuk işçileri** 14 saatlik vardiyalarda uyanık tutmak için sıradan bir uygulamaydı. Onlar tam işgücü olarak kabul ediliyordu, ancak ücret alma hakları yoktu. Sadece cep harçlığı alıyorlardı.

İşçinin Disipline Edilmesi

Ekonomik şiddet ve (bedensel) özerkliğin suç sayılmasının yanı sıra, kadının anne ve ev hanımı olarak burjuva ideali, kadınları ahlaki olarak disipline etmeyi amaçlıyordu: anne sevgisi, her kadının doğal kaderi olarak ilan edildi ve acımasızca dayatıldı. Ücretsiz ev işleri bu şekilde “doğallaştırıldı”, yani kadının doğal bir özelliği olarak ilan edildi. Çocuklar evdeki veya fabrikalardaki kötü koşullardan dolayı ölürse, suç anneye atılırdı: evde kalmak yerine çalışmaya giderek doğasına aykırı davranmıştı. O, “kötü anne” ilan edilirdi.

19. yüzyılda, hızla büyüyen sanayi şehirlerinde yaşanan yıkıcı **salgınlara** tepki olarak, sözde **hijyen hareketi** ortaya çıktı. Gecekondu mahalleleri hastalık yuvaları olduğundan, burjuva reformcular suçu “düzensiz işçi kadınlarına” yüklediler. Kadınlara kolera gibi hastalıkların ancak “temizlik ve havalandırma” ile yenilebileceğini açıklayan yazılar kitlesel olarak ortaya çıktı. Kadınların ne temiz suya ne de temizlik yapacak zamana sahip olduğu göz ardı edildi.

Sanayileşme böylece, kadınların yaşam dünyalarını radikal bir şekilde parçalayan derin bir **sınıf ayrımı** yarattı. Burjuvazi, kendi ideallerini (ev hanımı, iffet, evcimenlik) **genel geçer bir norm** haline getirdi. Ancak işçi kadınlar bu standarda asla ulaşamadıkları için, burjuvazi tarafından “**ahlaksız**”, “vahşi” veya “kadınsı olmayan” olarak küçümsendiler. Ancak tüm bu değersizleştirme mekanizmaları, kadınların daha az çalışmasına yol açmadı, aksine işgücünü daha da değersizleştirdi – bu da onları fabrikalarda daha ucuz ve uysal işgücü haline getirdi. Fabrikada çalışan bir kadın, burjuva anlayışına göre “kadınlıktan çıkmış” sayılıyordu. “Namuslu kadın” statüsünü yitiriyordu, ancak endüstri için ucuz işgücü olarak vazgeçilmez kalıyordu. Kadınlar giderek “vasıfsız” yardımcı işlere itilirken, erkekler ise (daha iyi ücretli) karmaşık makinelerin çalıştırılmasını üstleniyordu.

Ayrıca birçok kadın, yeni kurulan iş evlerine düştü ya da sözde borçlu hizmetçi olarak kolonilere sürüldü. Durum, bekar anneler için özellikle kötüydü: Hiçbir destek almadıkları ve genellikle aileleri tarafından reddedildikleri için, iş evi doğum yapabilecekleri tek yerdi. Sadece Londra’da, 1861 ile 1865 yılları arasında neredeyse **12.000 kadın** çocuklarını iş evinde dünyaya getirdi. Almanya ve İrlanda’da ise iş evleri, “sapkın” bir yaşam tarzı süren kadınları disipline etmek için de kullanıldı.

Burada, sınırlamalar ve sürgünler sırasında askeri şiddetten, sanayileşme döneminde yapısal ve ekonomik şiddete doğru bir gelişim izlenebilir. Yasal ve devlet şiddeti, işçi kadınların sömürülmesini garanti altına aldı ve onları “doğum makinesi”ne indirgedi; bu arada burjuvazi, sembolik ve psikolojik şiddet yoluyla kadınların kimliklerini ellerinden aldı.

Direnış ve Örgütlenme

İşçi kadınlar, işçi hareketinin mücadelelerinde önemli bir rol oynadılar: Kaybedecekleri çok az, kazanacakları çok fazlaydı ve ayrıca aralarında iyi bir ağa sahiptiler. Sanayileşmenin ilk aşamalarında kadınlar genellikle militan protestoların **öncüsüydü**. **Ancak kadınlar sadece fabrikalarda grev yapmıyordu. Ekmek fiyatları yükseldiğinde kira grevleri ve gıda protestoları (açlık ayaklanmaları) da düzenliyorlardı. Bu tür**

doğrudan protestolar, genellikle daha büyük siyasi dönüşümleri tetikleyen kıvılcımdı. Örneğin, Uluslararası Kadınlar Günü'nde grevler düzenleyen Petrograd'daki kadın işçiler, daha sonra 1917 Rus Devrimi'ne yol açan kitlesel ayaklanmaların ortaya çıkmasında belirleyici bir rol oynadılar.

Sanayileşmeyle birlikte toplum, aynı zamanda köy ve tarım toplumundan giderek uzaklaştı. Ancak şehirlerde de bunun bazı yönleri korunabildi: Küçük bahçelerde geçimini sağlama ve mahallelerde örgütlenme, işçi hareketinde uzun bir geleneğe sahiptir.

Bununla birlikte, ayaklanmaları önlemek ve işgücünü daha iyi sömürmek amacıyla, sanayicilerin kreşlerin açılması veya fabrika lojmanlarının inşa edilmesi gibi tavizleri de vardı.

Bu şekilde sanayiciler ayrıca kontrolü doğrudan genişletebildiler: Grev yapanlar evlerini anında kaybederdi. Fabrikalara ait dükkanların açılması işçilere daha ucuz gıda sağlasa da, ücreti doğrudan tekrar şirkete bağladı.

Sınıf Uzlaşması

Böylece 19. yüzyılın sonlarına doğru, özünde şunu ifade eden sözde sınıf uzlaşması ortaya çıktı: **Devrimden vazgeçme karşılığında sosyal güvenlik.**

Bu uzlaşma, genellikle “**ailenin geçimini sağlayan erkek**” modelini pekiştirdi. Erkek, (teorik olarak) tüm aileye yetecek bir ücret alırken, kadın ahlaki ve hukuki olarak yeniden ücretsiz **ev hanımı** rolüne daha fazla itildi. İşçi ailesi bundan sonra burjuva küçük aile idealini taklit etti ve böylece **siyasi olarak öngörülebilir** hale geldi.

Avrupalı işçilere yapılan tavizler, son olarak kolonilerin aşırı sömürülmesi sayesinde mümkün oldu. Kolonilerdeki sömürüden elde edilen kârlar, Avrupalı işçilere daha iyi ücret ödemek için kullanıldı ve kullanılmaya devam ediyor. Böylece işçilerin yaşam standardı, doğrudan kendi ülkelerinin emperyal başarılarına bağlandı. Avrupa'da ilk sosyal yasalar ve daha yüksek ücretler getirilirken, aşırı yoksulluk ve şiddet çevre bölgelere (kolonilere) kaydırıldı.

Çifte Yükün Geri Dönüşü

Sınıf uzlaşması, en azından bir maaşın aileyi geçindirmek için yeterli olması üzerine kurulmuştu. Bu durum uzun zamandır geçerli değil. Bu nedenle günümüzde kadınlar kitlesel olarak çalışsa da, hâlâ **bakım işlerinin** büyük bir kısmını ücretsiz olarak

üstleniyorlar. Günümüzde Avrupa’da işçi sınıfının yeniden kadınlaşmasına tanık oluyoruz: Eski işçi sınıfı madencilikte olduğu gibi son zamanlarda erkek egemen bir yapıya sahipken, günümüzde ağırlıklı olarak hizmet sektöründe çalışıyor. Bakım, eğitim, perakende ve temizlik gibi mesleklerde kadınlar açık ara çoğunluğu oluşturuyor.

Kadınlar orantısız bir şekilde düşük ücretli sektörlerde çalışıyor ve iş hayatlarında kesintiler daha sık görüldüğü için, bugün yeni “çalışan yoksulluğun” yüzü haline gelmişlerdir. Ancak burada da farklılıklar vardır: Burjuva kadınlar kariyer yaparken, ev işleri genellikle diğer kadınlara “dışarıya yaptırılır”. Temizlik, çocuk bakımı, yaşlı bakımı gibi işler toplumsal ve mali açıdan değeri düşük görüldüğü için, genellikle kendilerini özellikle güvencesiz veya kayıt dışı çalışma koşullarında bulan göçmen kadınlar tarafından üstlenilmektedir. Sonuç olarak, bu kadınların ev işleri de sıklıkla büyükanneler veya diğer kadın akrabalar tarafından yürütülmektedir. Dolayısıyla ev işlerinin yükü, (burjuva) aile içinde cinsiyetler arasında yeniden dağıtılmıyor, aksine ayrıcalıklı bir kadından daha az ayrıcalıklı, çoğunlukla göçmen bir kadına kaydırılıyor.

Daha da keskin bir ifadeyle: erkeklerin tam zamanlı çalışma modeline uygun bir kariyer yapan orta sınıf beyaz kadının “emancipasyonu”, ev işlerini çoğunlukla işçi sınıfından gelen, güvencesiz koşullarda yaşayan göçmen kadınlara devrediyor. Göçmen kadınlar için bugünkü durum, **tarihsel sömürü kalıplarının iç içe geçmesi** anlamına geliyor: Genellikle 19. yüzyılda hakları olmayan işçi kadınının bulunduğu tam o noktada dururken, aynı zamanda Batı’daki burjuva kadınların “özgürleşmesini” mümkün kılıyorlar. Böylece günümüz kadınları arasındaki sınıf ayrımı **küreselleşmiştir**.

Ülkenin şiddetli sınırlamalarından modern küreselleşmeye kadar uzanan bir çizgi vardır: Kadın, bazen ucuz fabrika işçisi, bazen ahlaki açıdan disiplinli bir ev hanımı olarak sisteme sıkıştırılmıştır. “Sınıf uzlaşması” erkeklere güvenlik sağlarken, kadınlar için genellikle bağımlılığı ve ücretsiz bakım işinin yükünü pekiştirmiştir. Bugün bu **çifte yük** geçmişin bir kalıntısı değil, genellikle küresel zincirin en ucundaki göçmen kadınlara aktarılıyor. Bu nedenle kadınların kurtuluşu için, göçmen kadın işçilerin mücadelelerini merkeze alan ve sömürüyü artık sınıflar arasında kaydırmak yerine tüm sınıfların ötesinde birlikte kıran bir **enternasyonalizm**’e acilen ihtiyaç var.

Kadınlara Karşı Savaş: Abya Yala'da Kadın Kırımı

Márgara Millán-24 Mayıs 2026

Kayıp vakaları, kadın ve kız çocuklarının kaçırılmasıyla ve aynı zamanda kiralık katillerin faaliyetleriyle bağlantılı bir olgudur. Bu organize suç örgütü, kendi saflarını genişletmek, cinsel kölelik ya da kadın bedenlerini kâr getirici bir araç olarak gördüğü diğer amaçlar uğruna çeşitli yöntemlerle kaçırma faaliyetlerinde bulunmaktadır

Rita Segato, Kadınlara Karşı Savaş (orjinal başlık: *Guerra contra las mujeres*, Traficantes de Sueños ,2016, Madrid[1]), adını verdiği kitabında Meksika'nın, Ciudad Juárez eyaletinde yürüttüğü bir dizi çalışmayı derleyerek; kadın kırımı (*feminicidio*)'nın karakterini ve içeriğini tanımlar. Segato'nun bu çalışması daha önce Brezilya'da tecavüzcü ve failin motivasyonlarını toplumsal normlar bağlamında incelediği önceki araştırma deneyimlerinin devamı niteliğindedir.

Bölgemizdeki kadın kırımından bahsederken, toplumlarımızda var olan iki mantığı birbiriyle ilişkilendirmeliyiz: Bir yandan, kadınları erkeğin mülkiyetindeki bir nesneye dönüştüren mantık; erkek, kadın bedeni üzerinde, yok oluşa varan her türlü şiddeti uygulamaya sosyal olarak hak sahibidir. Segato'ya göre bu şiddet, "ifade edici şiddet" olarak ortaya çıkar, yani başkalarına yönelik bir mesaj niteliğindedir. Sadece buna izin vermekle kalmayıp bir şekilde bunu talep eden bir toplum karşısında, şiddet yoluyla teyit edilen bu erkeklığı göstermek için kadını yok etme eylemi gerçekleşir. Bu durum, ülkelerimizde kadın kırımı ilgili olarak yaşanan cezasızlık ortamı, kurbanların yeniden

mağdurlaştırılması, olanlardan sorumlu tutulmaları ve adalet ve devlet tarafından kararlı bir adım atılmaması ile teyit edilebilir. Bir bakıma tüm bunlar, kadın kırımının ataerkil gücün bir göstergesi olduğunu ve liberal demokrasi kurumlarının da bu mantığa dayalı oldukları için bununla yüzleşmeye hazır olmadıklarını göstermektedir.

Latin Amerika ve Karayipler Ekonomik Komisyonu'nun (CEPAL) en son verilerine göre, Latin Amerika ve Karayipler'de her gün en az 11 kadın cinsiyet temelli nedenlerle öldürülüyor.[2]

Ancak bu, tüm bölgede halen devam eden bir başka süreci, yani kaybolma olgusunu hesaba katmamaktadır. Meksika'da kaybolma olgusu, kadınları ve kız çocuklarını ciddi şekilde etkilemektedir. 2024 yılı boyunca her gün 0 ila 17 yaş aralığındaki yaklaşık 29 kişinin kaybolduğu (kayıp, yeri tespit edilemeyen ve yeri tespit edilen vakalar dahil) yönünde raporlar bulunmaktadır. Aktif kayıp vakalarının yaklaşık %25'i kadınlardan oluşmaktadır ve Meksika Eyaleti gibi eyaletlerde kayıp kadınların oranı %40'ı aşabilmektedir.[3]

Kayıp vakaları, kadın ve kız çocuklarının kaçırılmasıyla ve aynı zamanda kiralık katillerin faaliyetleriyle bağlantılı bir olgudur. Bu organize suç örgütü, kendi saflarını genişletmek, cinsel kölelik ya da kadın bedenlerini kâr getirici bir araç olarak gördüğü diğer amaçlar uğruna çeşitli yöntemlerle kaçırma faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Rita Segato'ya göre, bu eylemlerde ortaya çıkan kadına yönelik şiddet, erkekliğin ve onun bir iktidar olarak yeniden yapılandırılmasının sahnelendiği, elbette kapitalizmle bağlantılı bir yapının parçasıdır. Segato, "bireysel vakaların ötesine geçen", bu eylemlerin tekrarlanmasını anlaşılır kılan bir "model" olduğunu göstermekle ilgileniyordu. Kapitalist ve sömürgeci toplumlarımızda iktidarı destekleyen bu ataerkil yapının yanı sıra, Segato, ikinci bir gerçeklik olarak işlev gören, ancak her zaman birincil, resmi ve resmi gerçeklikle bağlantılı olan bir devlet dışı alanın oluşumunu gözlemlemektedir. Ayrıca aynı kitapta, Gazze'de devam eden soykırımdan sonra bugün bana daha da anlamlı gelen bir şekilde, savaş olgusunun değiştiğini de gözlemlemektedir:

"Gayri resmi nitelikleriyle karakterize edilen yeni savaş biçimleri, bugün devlet dışı olarak nitelendirebileceğimiz bir ara alanda ortaya çıkmaktadır; zira bu alan, devlet ve devlet dışı güçlerin katılımıyla silahlı şirketler tarafından kontrol edilmektedir. Hızla genişleyen bu yarı devlet alanlarında, kadına yönelik şiddet artık savaşın bir yan etkisi olmaktan çıkmış ve bu yeni savaş senaryosunun stratejik bir hedefi haline gelmiştir." (Segato,s.57)

Kadınlar ve Halklar Olarak Bu Savaş Karşısında Ne Yapmalıyız?

Öfkelerini haykırmak için sokaklara dökülen geniş kadın hareketinin yanı sıra, Abya Yala'daki kadınların, olup bitenler hakkında doğru veriler üretebilecek ve kurbanları yeniden mağdur eden anlatımlarla dolu kamuoyunu değiştirebilecek gözlem merkezleri kurduklarına tanık oluyoruz. Bu, çok güçlü bir hareket olmuştur. Devlet ve toplum tarafından görülmek istenmeyen bir şiddeti ortaya çıkaran ve yargı sisteminin yetersiz kaldığı, dünyayı dolaşan Şili performansı “Yolunda bir tecavüzcü”den, kadın cinayetlerine ilişkin tanıklıklara ve haritalara kadar pek çok eylemle bu hareket, gücünü göstermiştir. Meksikalı jeofizikçi ve mimar María Salguero Bañuelos, 2016 yılında Meksika’da Kadın Kırımı Haritası projesini başlattı. Gönüllü olarak yerel savcılıkların resmi bültenlerinden ve gazetelerin “kırmızı haber” bölümlerinde yer alan vakalardan veri toplamaya başladı ve bu verilerle Meksika Cumhuriyeti haritasını tamamında vakaların yerini, kurbanın adını, cinayetin işlenme şeklini, yaşını, durumunu ve katille olan ilişkisini belirledi. Bu bilgilerin bu şekilde sunulmasının yarattığı etkinin yanı sıra, ilk olarak resmi rakamlarla haritanın ortaya koyduğu rakamlar arasında bir uyumsuzluk ortaya çıktı: Ulusal Kamu Güvenliği Sistemi 2018 yılında 315 kadın cinayeti vakası bildirirken, Salguero aynı dönemde, yani o yılın Ocak-Mayıs ayları arasında 1.167 vaka kaydetti.

Bunun nedeni, resmi kayıta birçok vakanın herhangi kasıtlı bir cinayet olarak sınıflandırılmasıydı. Bu, kurumların kadın kırımı gerçekliğini ne kadar zor hesaba katabileceğine dair bir örnek sunuyor. Sonia Madrigal, ‘*La muerte sale por el oriente*’ adlı blogunda Meksika eyaleti için, özellikle Nezahualcoyotl’da aynı kaydı yapıyor, Ivonne Ramírez “*Ellas tienen nombre*” de Ciudad Juárez eyaletine odaklanıyor ve Helena Suárez Val ise ‘*Feminicidio Uruguay*’da benzer bir çalışma yürütüyor. Ve elbette başka yerlerde benzer başka eylemler de var.

Alternatif mi?

Bu makaleyi, daha önce bahsettiğim aynı kitapta yer alan Rita Segato’nun, bugün yaşadığımız daha genel bir savaşın parçası olan, bu kadınlara karşı savaşın çözüm olasılıklarına ilişkin düşünceleriyle sonlandırmak istiyorum. O bize şöyle diyor:

“... sadece toplumsal dokunun yeniden inşasını teşvik eden, etnik veya toplumsal alanları geri kazandıran bir devlet, Latin Amerika’daki insanları koruyabilir. Bu nedenle, República’nın dışında düşünmeyi yeniden öğrenmeli, tüm siyasetin devlet kamusal alanındaki esaretinden kendimizi kurtarmalıyız. (s. 178)

Ve daha ileriki kısımda: “Başka bir yerde de savunduğum gibi, Latin Amerika devletlerinin, cumhuriyetlerin kurulmasından itibaren başlatılan uluslaşma sürecine yön veren etnik terörü terk etmeleri ve önce denizaşırı, daha sonra da cumhuriyetçi sömürgeci müdahaleyle saldırıya uğrayan ve parçalanan toplumsal dokunun yeniden inşasını teşvik etmeleri gerektiğine inanıyorum. Mafya benzeri yayılmayı durdurabilecek tek devlet, toplumsal özerkliği geri veren ve iç müzakere mekanizmalarını garanti eden, toplumsal vatandaşlığı yeniden tesis eden devlettir. Yalnızca güçlü bir sosyal dokuya sahip, politik olarak aktif ve birleştirici bir sembolik yoğunluğa sahip topluluklar, tüm üye kategorilerini koruma, karşılıklılık ve dayanışmaya dayalı ekonomi biçimlerini sürdürme ve hayata bir anlam verme kapasitesine sahiptir. Bu seçenek mevcut olduğunda, ölüm bir proje olarak reddedilir.” (s. 188)

Yani, artık bildiğimiz devlet olmaktan çıkmış, Cumhuriyet’in bölgesel toplulukları tanımak zorunda kaldığı ve örgütlenme biçimi olarak topluluklara bağlı, konfederalizme benzer bir yapıya dönüştüğü; bu topluluklar aracılığıyla kadınlara yönelik şiddetin önlenemediği bir devlet. Meksika’da Zapatista topluluklarında kadın kırımını görülmezken, Chiapas eyaleti genelinde bu durum yaygındır. Sadece, toprak savunmasını kadın kırımına karşı savunma için bir şemsiye haline getiren toplumsal güvenlik, devletin ihmali ve devlet dışı eylemlerle başa çıkabilir. Bu savaşla başa çıkabilir.

İspanyolcadan çeviri: Azize Aslan

[1] https://traficantes.net/sites/default/files/pdfs/map45_segato_web.pdf

[2] <https://oig.cepal.org/es/infografias/violencia-feminicida-cifras-2025#:~:text=En%202024%2C%20al%20menos%203.828%20mujeres%20fueron,derecho%20a%20una%20vida%20libre%20de%20violencia.>

[3] ([https://blog.derechosinfancia.org.mx/2025/09/05/ninez-y-adolescencia-desaparecida-en-mexico-a-5-de-septiembre-de-2025/#:~:text=29%20REPORTES%20AL%20D%C3%8DA%20Lo%20anterior%20tiene,derecho%20septiembre%20de%202025%20\(%182C275%20en%20total\).](https://blog.derechosinfancia.org.mx/2025/09/05/ninez-y-adolescencia-desaparecida-en-mexico-a-5-de-septiembre-de-2025/#:~:text=29%20REPORTES%20AL%20D%C3%8DA%20Lo%20anterior%20tiene,derecho%20septiembre%20de%202025%20(%182C275%20en%20total).))

İran'da Tecavüz Kültürü ve Kadın Bedeninin Kontrolü

Bahar Ewrîn-24 Mayıs 2026

Kadına yönelik şiddet tarihsel olduğu kadar siyasi, ideolojik ve kaynağını erkek egemen zihniyetten almaktadır. Orta Doğu Latin Amerika ve Hint Yarımadası'nda kadınlar konuşma seçme ve varlığını oluşturma hakkından yoksunlar. Bu baskı nasıl ki şiddet ve ölümlle yürütülüyorsa dilde, kanunda, tarihi yaşamda da sürdürülmektedir. Hindistan'da kadının yüzüne asit dökmek, İran'da namus adı altında öldürmek Irak ve Türkiye'de yine Afganistan'da zorla evlendirmek gibi her ne kadar şiddetin biçimi bölgelere göre değişse de ortak nokta evrensel erkek iktidarının kendisini farklı biçimlerde yenilemesidir

Kadın katliamı çokça üzerine tartışılan konulardan biridir. Çünkü bu olgu her zaman bir şekilde kadının yaşam alanında gündemdedir. Kadın katliamını yorumlamayı Abdullah Öcalan'ın kadını "ilk sömürülen ulus" olarak tanımladığı teze dayandırabiliriz. İşte o zaman kadının içinde bulunduğu durumu daha iyi bilebiliriz. Kadının tarihsel durumunu yorumlamada pek çok tanım vardır. Fransız feminist Christine Delpy kadını ilk sınıf olarak tanımlarken, Alman feminist Maria Mies de kadını "son sömürge" olarak tanımlamakta. Elbette her bir tanım bir anlam içerir ve kadın köleliğini farklı çerçevelerden ele alır. Kadın köleliğini ve bu temelde yürütülen katliamları yorumlamak için şüphesiz tarihten başlayıp ele almak çok önemlidir. Nitekim kadın tarihçi Gerda Lerner'in dediği gibi kadın özgürlüğü için kadın tarihi hayati bir konudur. Eğer bizler kadın tarihini her yönüyle aydınlatırsak, işte o zaman özgürlüğün yolunu çizebiliriz. Makalenin devamında üç konu üzerinde veya İran'da kadın katliamının yöntemleri üzerinde duracağım. Birincisi; mezhep ve kanun aracılığıyla bedenın sömürülmesi ve kontrolü. İkincisi; aile kurumu, üçüncüsü ise namus

adı altında öldürme ve tecavüz. Elbette İran hükümetinin kadın katliamlarına dönük pek çok politikaları var ama dile getirdiğimiz noktalar farklı biçimleri de barındırmaktadır.

Kadın Şiddetinin Tarihsel Temelleri

Yaklaşık beş bin yıl önce elit egemen bir grup, kadın-ana kültürünü unutmaya mahkum etti. Marija Gimbutas ve pek çok bilim insanı da savaşçı kabilenin kaç büyük saldırı belgelerini eski Avrupa tarihinde görmüşlerdir. Bu saldırgan topluluk Kurgan veya Aryen olarak adlandırılır ki savaş arabaları ve ellerinde kılıçları vardır. Bunlar böylece iktidar sistemlerini dayattılar. Bu saldırgan grup kutsal görülen ana-tanrıçanın barışçıl kültürünün tüm yapısını darmaduman ettiler. Bütün uygarlıkların mitolojisinde tanrıların Tanrıçalara dönük baskı ve tecavüzüne denk gelmekteyiz. Bu veri, saldırgan erkek egemen kültürünün kadını kutsal gören kadim inanç üzerinde kendisini nasıl devam ettirdiğini göstermektedir. Kadının kutsallığına dair inanç şifacılığına, sevgisine, eğiticiliğine, üretimine ve yaşamına dair inançtır. Yüzyıllar önce İnanna'ya tapınıldı ve değerliydi.

Tarihin diğer aşamalarında İştâr, Anat, Atagis, İştüre ve Starte, Afrodit ve Athena olarak isim değiştirdi. Her gün şahidi olduğumuz kadın şiddetinin sebebi, kadın kutsallığına dönük yapılan saldırıdır. Kadın katliamı sadece kişisel olaylar değildir, derin ve tarihsel işgal ve iktidarın mantığı gereği fikirde, dilde ve kanunda yer etmesinin sonuçlarıdır. Tarih öncesi toplumlarda ve paradigmada kadının yeri değerli ve yüceydi. Bu, arkeolojik incelemelerde ve antropolojik araştırmalarda görülmüştür. Bulunan tanrıça heykellerinden de görüyoruz ki doğum ve bereket organı (vajina) göz önünde ve belirgindir. Uygarlığın çıkışı ve erkek egemen kültürün, mekanik paradigmanın kurumlaşması; kadını bereketin kaynağı olarak gören kadim bakış açısının zayıflamasına neden oldu. Bu mekanik paradigma hem doğa için hem kadın için pek çok yıkımın sebebi oldu. Bu yüzden iktidarın kurumlaşması esasta beden politikaları ile başlamaktadır. Erkeğin cinsel organı iktidarın sembolü olarak görülmektedir. Erkek cinsel organının nasıl yüceltildiği gerçeğini Karahantepe artık kalıntılarında görmekteyiz. Abdullah Öcalan bu kültürü “fallokrasi” olarak tanımlamaktadır. Öte yandan kadın bedeni günahın kaynağı olarak tanımlanmakta ve böylece onun bedeni üzerinde kontrol ve hakimiyet oluşturulmaktadır. Kadın bedeni üzerindeki kontrol derin ve uzun bir tarihe sahiptir. Toplumun farklı biçim ve şekillerde buna dönük yöntemleri tarih boyunca değişmiştir. “Fahişe, eş ve Ana” gibi statü belirten kavramlar kadının cinselliği ve doğurganlığı üzerinden oluşturulmuştur. Felsefe dünyasında ruh- beden, zihin-madde, özne- nesne ayrımında her zaman birincisini erkek ikincisini ise kadını temsil etmektedir. Örneğin Aristo kadını eksik erkek olarak

tanımlamaktadır. Aristo pek çok yapıtında kadını çocuk doğuran pasif obje olarak yorumlamaktadır.

Elbette kadınlar da tarihte erkeğe göre etkili olmuşlardır. Eğer uygarlık öncesi tarihe bir göz atarsak göreceğiz ki kadınlar kıyısında değil, toplumu oluşturmanın merkezinde yer almışlardır. Bütün tarihsel veriler bu gerçekliği ifade etmektedir. Ana tanrıça etrafındaki toplum, toplumsal örgütlemenin ilk formudur. Çünkü kadın yaşamın gerekli esas üreticisidir. Aynı zamanda kadın kolektif hafızanın korunmasında büyük bir rol oynamaktadır. Geçmişin ve geleceğin arasında bir köprüdür adeta. Bu hafıza sözlü tarih olarak türkülerde ve hatta mitolojilerde canlı kalmıştır. Tarih içerisinde kadının yaptığı veya denediği şeyler hiçbir zaman kaydedilmemiş ve yorumlanmamıştır. Tarih sadece erkeğin gözünden rivayet edilir bu yüzden tersyüz edilmiştir. Kadın tarihinin tersyüz edilmesi kadının okumaktan mahrum edilmesine, nazari ve teorik bir temel oluşturmaktan uzak durmasına neden olmuştur. Eğer kadın düşünce tarihinde belirgin değilse bu ne bir tesadüf ne de tarihi bir eksiklik; bu akıl, tarih ve dilin erkekçe bir kalıp yapısıyla oluşturulduğunu göstermektedir.

Erkek egemen kültürünün oluşum aşamasında her zaman cinsiyetçi kavramlar yoluyla, eğitimden mahrum etmekle, kendi tarihini bilme önünde engel olmakla kadın köleleştirilmiştir. Bu kölelik kültürü kadın iradesi ve bedenine tecavüz yoluyla kadının bütün emek ve değerlerine el koymakla oluşturulmuştur. Tecavüz kültürü temelde bu zihniyetin sonucudur. Tecavüz doğrudan erkeklik iktidar ve güçle bağlantılıdır. Tecavüz sadece fiziki bir saldırı değildir kadının karakter ve kerametine dönük bir saldırıdır. Egemen ideoloji kadını korkutmak için tecavülden yararlanmaktadır. Kadınlar tecavüz tehdidi ile her zaman erkeğin himayesinde kalmakta, ancak sistem kurumunun bir parçası olurlarsa kurtulabilirler. Bu temelde erkek iktidarı tecavüz kültürü üzerinden kendisini korumakta ve meşru görmektedir diyebiliriz. Feministlere göre tecavüz politik bir yaklaşımdır ki kadının bedenini ondan almaktadır. Abdullah Öcalan Barış ve Demokratik Toplum Manifestosunda tecavüz kültürüne dikkat çekmekte ve eğer bu kültür ortadan kaldırılmazsa kadının başarısı elde edilemez demektedir. Bu yüzden kadına yönelik şiddetin tüm yöntemleri toplumun kontrolü için güçlü bir yöntemdir.

Şüphesiz kadının köleleştirilmesinde tek tanrılı dinlerin rolü de çok fazladır . Yahudilik Hristiyanlık ve İslamiyet tanrıçalığı kadının özelliği olmaktan adeta arındırıp atmış ve bilgi de bir adım daha bu kavramı ortadan kaldırmıştır. Teolojik araştırmalar gösteriyor ki kutsal görülen dini ve mezhebi tüm kitaplar erkekler tarafından yazılmıştır. Bu kitaplarda kadın

küçük düşürülmüş ve sadece erkeğin hizmeti için yaratılmıştır. Örneğin Havva tarihin ilk günahkarı olarak tanımlanır çünkü Adem'i kandırmıştır. Bu yorum her zaman kadının günah ve fitne kaynağı olarak görülmesine ve her türlü şiddet ve baskının kadına reva görülmesine neden olmuştur. Doğrusu kadının günahkar olarak gösterilmesi erkeğin hegemonyasında önemli bir adım olmuştur. Merlin Stone "Tanrılar Kadıncı" adlı kitabında şöyle der; Adem ile Havva efsanesinin başlıca hedeflerinden biri tanrıça fikrinin baskılanması ve eski kavim ve ulusların onlara ibadet etmeleridir. Bunun yanında kadının baskılanmasında Hristiyanlık ideolojisinin payı unutulmamalıdır. Bu temelde kadının tarihsel hakikatine ulaşmak ve yorumlamak için dinin yeniden yorumlanması çok önemlidir.

Dini eserlerde özellikle de İslami eserlerde tarih içindeki değişim ve dönüşümü ile beraber kadın statüsü zamanla azalmıştır ve bu gerçeklik inkar edilemez. İbrahim'i dinlerin çıkışından öncesine kadar da kadın yaratıcılığın, doğurganlığın, bilgeliğin ve bereketin sembolüydüler. Çağımızdaki resmi mezhepler kadının sınırlandırılmasını kadın ve çocuk üzerinde günah ve korku gibi mezhebi kalıplarla tecavüz ve şiddet yapısını oluşturmaya çalıştılar. Böylece kadına yönelik şiddetin nedenlerini daha iyi anlayabiliriz. Tarihsel cinsiyetçiliğin kodlarını bilmek ve deşifre etmek kadın katliamına karşı pratik ve teorik olarak gelişmede yardımcı olacaktır. Son yıllarda, özellikle iktidara ve zulme karşı yürütülen kadın mücadelesinin gelişmesinden sonra kadına yönelik şiddet artmıştır. Elbette kadına yönelik şiddeti dar bir çerçevede ele almak bizi sonuca götürmeyecektir.

Kadına yönelik şiddet tarihsel olduğu kadar siyasi, ideolojik ve kaynağını erkek egemen zihniyetten almaktadır. Orta Doğu Latin Amerika ve Hint Yarımadası'nda kadınlar konuşma seçme ve varlığını oluşturma hakkından yoksunlar. Bu baskı nasıl ki şiddet ve ölümlerle yürütülüyorsa dilde, kanunda, tarihi yaşamda da sürdürülmektedir. Hindistan'da kadının yüzüne asit dökmek, İran'da namus adı altında öldürmek Irak ve Türkiye'de yine Afganistan'da zorla evlendirmek gibi her ne kadar şiddetin biçimi bölgelere göre değişse de ortak nokta evrensel erkek iktidarının kendisini farklı biçimlerde yenilemesidir. Bununla birlikte toplumsal muhafazakarlığın payını unutmamamız gerekir. Namus sistemi, zorla evlilik, kadın sünneti ve sınırlayan bütün kanunlar bu muhafazakârlıktan doğmuştur ve hala da pek çok yerde devam etmektedir. Orta Doğu kadınlarının durumu birkaç önemli faktöre bağlıdır. İlk olarak egemen ideolojilerin dincilik, cinsiyetçilik ve ulusçuluk gibi; diğeri ise ekonomik, kültürel, siyasi ve toplumsal gibi engelleyici faktörlerin eserleridir. Orta Doğu ülkelerinde kadın ne kadar ki kendi dinlerinin eserleri ise

bir o kadar da içinde buldukları kültürün eserleridir. Çoğu zaman bu iki konuyu birbirinden ayırt etmek zor olmuştur.

İran Kadınları ve Şiddet

Başta da dikkat çektiğimiz gibi erkek egemen toplumun nedenleri tarihi aşamalarda kontrol yöntemleri için değişkenlik göstermiştir. Kadın bedeni üzerindeki kontrol köleliğinin bütün biçimleri olarak doğrudan kadının ekonomik üretimde ve doğurganlığındaki rolüyle bağlantılıdır. Kadın bedeni üzerinden erkeğin kontrolü olmasaydı eğer erkek hegemonyasının üretim, yaşamı örme ve aile kurumu tespit edilemezdi. Kadın ölümlerinin nedenlerinden biri de şu ki artık bedenleri onlara ait değil. Çünkü o sömürgeci. Bedenleri sadece cinsel bir obje olarak tanımlanır. İran kadınları da despotik bir hükümetin bünyesinde başlıca hakları olan kendi bedenlerine dair haklardan mahrumlar.

İslam hükümetinin 1U7U Devrimi'nden 20 gün sonra ilk defa Humeyni Kum şehrinde kadınların başörtüsünden bahsetmiştir. Şunu demiştir; kadınlar her yerde çalışabilir fakat İslami başörtüsüyle! Bu söyleme karşın binlerce kadın 1U7U sekiz martında büyük bir gösteri düzenlediler. Bu gösteriler sonuç almadı ve birkaç yıl sonra kanunu 102 a maddesine göre başörtüsüz kamusal alana çıkan kadınlar 74 kırbaçla cezalandırılacaktır. Haideh Moghissi'ye göre Devrimden sonra İslami popülizm faşist hükümetlere çok benzedi. Ayrıca kadın özgürlüğüne karşı açıkça düşmanlık ve erkek egemen anlayışını kutsal görmek bu ideolojinin bir parçasıdır. Hem popülizm hem de faşizm kadının rolünü sadece annelik ile sınırlandırmaktadır. Zorunlu başörtüsü kanunu kadın üzerinde egemen olmada ve onları baskılamada bir araç haline geldi. Kadın İran'da daha doğmadan kadın olduğu için aşağılanır. Dini doktrinler saçı görünen kadınlara ve kocasına itaat etmeyenlere büyük ceza sözünü verirler. (Wasa'il al-Shia) okullarda bu cezanın ayrıntıları kız çocukları için anlatılır.

Aile Kurumu, Sistem Kurumu

Aile iktidarın yenilenmesi ve şekillenmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Aile kurumu özellikle Orta Doğu bölgesinde erkek egemen zihniyeti ve çok eşlilik üzerine kurulmuştur. Aile biçiminin esaslı kaynağı mezhebi ve İslami metinlerden özellikle de Kur'an ve Şeriattir. İran gibi İslami bir ülkede aileye çok önem verilir. Çünkü aile erkek egemen kültürünü sürdürür. Çekirdek aile yani sermaye sisteminin çekirdek merkezi bütün faşist ekollerin merkezinde yer almaktadır. Kadın bedeni ve ruhunu işgal etmek mevcut durumu devam ettirmek için önemlidir. Aynı zamanda ev de kadın için en korkunç bir yerdir sadece

İran’da değil, dünyanın her yerinde bu böyledir. Gece yarısı öldürülen kadınlar saklanılır ve bazen de kayboldu haberimiz yok denilir. Bazen de intihar etti denilir. Ailenin kutsallığı ulus devlet bilincindeki ulus sınırlarının kutsallığı gibidir. Bu kutsallığın sınırlarını kabul etmeyen kadınlar öldürülür. İran’da yıllardır yüzlerce kadın bu sebeple öldürülür.

Kanun, mezhep ve derinleşmiş erkek egemen zihniyetinin ortaklığıyla kadın ölümleri reva görülmektedir. Bu ülkede şiddet ve namus adı altında öldürmelere karşı kanunlar etkili değildir. Namus adı altında kadını öldüren iyi bilir ki kanun onlara bir şey yapmaz böylelikle bu kültür devam etmektedir.

Namus Olayı

13 yaşındaki Romina Eşrefi adlı kızın namus adı altında babası tarafından orakla kafasının kesilmesi İran’da yankı uyandıran örneklerden bir tanesidir. Çünkü Romina bir erkekle evden kaçmıştı. Açıkçası namus cinayetlerinin çok olduğu ülkelerde üç faktör esastır; birincisi erkeklik, ikincisi nomos(kanun), üçüncüsü şeref. Nomos Yunanca’dan Arapçaya geçmiştir ve Şeriat kanunu anlamına gelmektedir. Sonra şeref ve namus olarak tanımlanmıştır. Elbette namus sadece dini ve mezhebi kanunlar anlamında değil, biraz da sınır ve engel anlamındadır. Esasta namus cinayetleri İran’da ailenin kutsallığından gelmektedir. Çünkü İran’da aile İran hükümetinin dini sisteminin kök hücresi gibidir. Namus adı altında öldürülen kadınların failleri sert bir şekilde yargılanmamakta.

Çünkü İran Hükümetine göre “mesele şahsidir” ailevidir ve müdahale edilmemelidir. Gerçekte İran hükümeti kadın katliamlarının yargılanmasında kendisini geriye çekerek kadına yönelik bu baskıyı erkeğe dayandırmakta böylece hedeflenen kadını sessizleştirmek ve kadın hareketini etkisizleştirmektir. Bu yüzden kadın ruhu ve bedeni üzerindeki şiddet namus ile bağlantılıdır. Kadın aile şerefini korumakla yükümlüdür.

Tecavüz

Egemen erkeklik, şiddeti yeniden üretme bilincidir. Tecavüz de erkek egemen sistemin esas dayanağıdır ve beden üzerindeki egemenliğin aracıdır. Son yıllarda Jeffrey Epstein cinsel istismar ağlarının açığa çıkmasından küresel kampanyalara kadar gösteriyor ki iktidar ve güç çok farklı şekillerde şiddeti üretmektedir. Devlet yetkilileri de şiddetin kurumlarında yer almaktadır. Gerçekten gazeteci, devrimci ve feminist kadınlar ki bu gerçeklikleri aşikar ettiklerinde aynı zamanda bedelini de ödemektedirler.

Kadınları baskılamakta İran hükümetinin araçlarından biri de tecavüzdür. Doğrudan hükümet liderlerinin fermanlarında kadınlara karşı yaşamın farklı dönemlerinde

kullanılan bir araçtır. İran Hükümeti'nin oluşum aşamasından günümüze kadar binlerce kadın tecavüze maruz kalmıştır. Özellikle 1U7U devriminin ilk yıllarında yüzlerce siyasi kadın tutsak cezaevlerinde cinsel saldırıya ve tecavüze maruz kalmıştır. Başörtüsü nedeniyle gözaltına alınan pek çok kadın özellikle gözaltı sürecinde cinsel saldırıya maruz kalmaktadır. Tecavüz yöntemi İran hükümeti zindanlarında bir savaş silahı olarak kullanılmaktadır. Elbette tecavüzün biçimi sadece cinsel değildir. Teorik olarak da kadının hak ve kişiliğine tecavüz edilmektedir. Bu rejimde kadın erkeğe bağlı bir varlıktır. Bu yüzden bağımsız bir pozisyonda olamaz. Psikolojik, duygusal, siyasi, ekonomik yönleriyle kadın erkeğe bağlıdır. Aynı zamanda bu hakim anlayışa göre her zaman biri kadını korumalıdır. Siyasi olarak da belirleyen ve karar veren erkektir. Zaten İran rejiminin hedeflerinden biri de şudur ki toplumsal olarak kadını marjinal kılmak siyasileştirmemek ve onları dar dini ve mezhepsel kalıplarda sınırlandırmaktır.

Şiddet ve Katliama Karşı İran Kadınlarının Mücadele ve Direnişi

Şiddete karşı her ne kadar direniş hareketleri bütün dünyada gittikçe güçlü ve kapsamlı olsa da evrensel birlik ve kadının özne olarak sorumluluk aldığı yeni bir dünyayı yaratamazsak şiddet konusunu çözmekte umutlu olamayız. Kadınlar sessizliğe, ölüme ve aşağılanmaya karşı durmuş; yazmış, savaşmış ve yaratmıştır. Kadın direnişinin dünyada yer almasını sağlayan sadece itiraz ve ses çıkarmak değildir kadının bilgi üretimini, yeni anlamlar yaratmasını ve yeniden kadının rolünü tanımlamasındandır. İran kadınları da bu yönüyle bilgi ve tecrübe sahibidirler. İran Hükümeti'nin özelliklerinden biri de yaşamın tüm alanlarına müdahil olması ve kendi normlarını toplumsal ve bireysel yaşamın her alanına dayatmasıdır. Zor yoluyla uygulanan bu hükümler kaynağını erkek egemenlikten almaktadır. Başörtü zorunluluğu ve her çeşit kılık kıyafet dayatması bunun numuneleridir.

İran kadınları yıllardır her türlü saldırı karşısında direnmekte ve her yerde yaratıcı eylemlerle kendi varlığıyla yaşamı kontrol etmeye çalışmaktadır. Direniş süreçlerinde cinsiyetçi anlayışın kendisini sürdürebilmek için siyasi ve cinsiyetçi suistimale hedef kıldığı beden, politik sistemin inkar sembolü olmaktadır. Gerçekten bu direniş kadının seçebilme hakkını ve kendi bedeni üzerindeki tüm haklarını inkar eden anlayışa karşıdır. Gülmek, konuşmak, şarkı söylemek, dans etmek vb. Bu direniş biçimi kadın bedeni üzerindeki politikalara ve her türlü zora karşıdır. Bizler bu değişim ve dönüşümün filizlerini Jin Jiyān Azadī devriminde kadınların başörtü zorunluluğuna ve her türlü kadını sınırlandırmaya karşı nasıl ayaklandıklarını gördük. Bu devrim özgür ve demokratik bir toplumun ve kültürel devrimin yaratılmasının temeli olmuştur. Kadın bütün toplumsal

ayaklanmalarda özgürlük ve eşitlik için özellikle de kendi hakları için her zaman öncülük etmiştir. Elbette tüm zor ve engellere rağmen de kadınlar pek çok kazanım elde etmiştir.

Kadının sürdürülen bu direnişİ İran rejiminin tüm gerici politikalarını etkisiz kılmıştır. İran kadınlarının yarım asırlık mücadelesi çok önemli bilgi ve tecrübe kazandırmıştır. İran kadınları çok büyük bedeller ödemiştir fakat yine de sokakta, zindanda, mücadelenin bütün alanlarında varlığını göstermiştir. Bu direniş çizgisi rejimin büyük öfke nedeni olmuştur. Bu yüzden bütün ayaklanmalarda önce kadına saldırırlar ve en ağır bedelleri kadınlar öder. İran kadınları bu hükümetin ilk oluşum aşamasında hiçbir zaman zor kanunları karşısında boyun eğmemiş ve bu direnişİ hala sürmektedir...